

TENNESSEEDALEN —

STATSINGRIPANDE OCH EKONOMISK FRIHET

Av redaktör RAGNAR ÖLANDER, Helsingfors

UNDER perioden mellan det första och det andra världskriget stod det en hård och hetsig principdebatt i Förenta staterna om den del av landet, som gemenligen kallas Tennesseeedalen, genomfluten av en av Mississippis stridaste bifloder. Debatten gällde förbundsstatens rätt att träda in på produktionens åt den heliga privatföretagsamheten upplåtna marker. I dragkampen vunno slutligen de krafter, som i allmännyttans intresse ville ge regeringen de fullmakter och de anslag den begärde för att bygga ut kraften i Tennesseeefloden hela landet och Tennesseeedalens befolkning till fromma. Så skapades slutligen den institution, Tennessee Valley Authority, gemenligen kallad TVA, som alltifrån sin begynnelse varit omgiven av en publicitet och diskussion, som få företag eller institutioner i Amerika fått. Diskussionen blev dämpad först av det andra världskriget, som skapade betydligt större problem, och numera står det amerikanska folket ganska enigt i uppfattningen, att resultatet av det stora experimentet rättfärdigat också det intrång på privatföretagsamhetens marker, som det i själva verket varit.

När president Truman två månader efter Japans kapitulation invigde den sista av den långa serie dammar, slussar och kraftverk, som tillsammans bilda det tekniska underlaget för TVA, var det stora arbetet avslutat. Det som därefter återstod att göra, var sekundära saker. Programmet var realiserat efter en teknisk kraftprestation, som intet annat land än Amerika hade varit mäktigt, och med ekonomiska uppostringar, som också de ha rent amerikanska mått. Men i själva verket är det inte den amerikanska dammbyggnadskonstens triumfer som intressera oss mest, utan den inblick i amerikansk uppfattning om statens rätt att uppträda som planläggare av ett ekonomiskt och socialt arbete och som producent av elektrisk kraft, som företaget ger.

Förhistorien till TVA och den imponerande utvecklingen i Ten-

nesseedalen är i korthet följande: Under det första världskriget eller rättare sagt år 1916 uppförde förbundsregeringen för statens räkning och i krigsindustrins intresse det första kraftverket i denna dal, Muscle Shoals-anläggningen, där en stor produktion av nitrater igångsattes. Allt var som sig bör, ty i krigstid har regeringen de befogenheter att uppträda som producent, vilka konstitutionen i fredstid förmenar den. Men sedan kom freden och då reagerade den allmänna opinionen, främst företrädd av olika ekonomiska intressen, och krävde att det stora kraftverket skulle överlåtas i privata händer. Regeringen i Washington skulle antagligen inte ha haft något att invända mot detta, men det råkade sig så, att stora krav av annan art samtidigt ställdes på regeringen av Tennesseeadalens 4,5 miljoner invånare. För att kunna tillfredsställa dessa långtifrån oberättigade krav behövde regeringen elektrisk kraft i dalen. Jordbruket hade råkat i förfall och vida områden i de sju stater, som Tennesseeefloden jämte bifloder genomflyter, trycktes ner i ett stort armod. Av de 10,5 miljoner hektar jord, som brukades här, hade 2,8 förstörts av erosionen, som till följd av landets kuperade karaktär och den stora nederbörds mängden är synnerligen framträdande i dessa trakter. Vidare åsamkade Tennesseeeflodens ständigt återkommande översvämningar skador för omkring två miljoner dollar årligen, vilka ytterligare belastade både privata och kommunala budgeter. Antalet jordbrukare och andra, som måste flytta bort eller anlita hjälp ur de statliga understödsfonderna, ökades ständigt, så att det till slut i vissa kommuner steg till 50 procent av samtliga. Den stora depressionen gick hårdare fram över dessa trakter än över de flesta andra, ty då priserna på lantbruksprodukter omkring 1930 sjönko, passerades samtidigt utkomstminimum för ett stort antal familjer.

Något måste göras och det hastigt. Staten ägde här ett kraftverk, som i stället för nitrater kunde tillverka fosfater och det var just sådana det av naturen vanlottade och dessutom av farmarna vanskötta jordbruket behövde för att över huvud ha förutsättningar att komma på fötter igen. Staten igångsatte sin fosfattillverkning, skickade ut en här av jordbrukskonsulenter och satte ett stopp för åtminstone fortsatt jordförsämring.

Men långt dessförinnan hade striden flammats upp. Henry Ford uppträdde på arenan och erbjöd sig att köpa fabriken. Han lovade under den fortsatta debatten i polemik mot regeringspartens argument följa samma produktionspolitik som den lokala och statliga expertisen anvisade och lovade tillverka fosfater till förmånliga

priser. Produktionen i Amerika var privatkapitalistisk och jordbruket var det även. Ännade regeringen bryta mot amerikansk tradition och amerikansk grundlag? Var det ett försök att smussla in socialiseringens trojanska häst i det amerikanska samhället?

År 1925 hade en annan damm i Tennesseeefloden, Wilsondammen, på vilken arbetena också igångsatts under kriget, blivit färdig för kraftleveranser. Staten ägde kraftverket, men anmodades att sälja det till den privata företagsamheten. Rösterna blevo allt mera högljudda och i kongressen debatterades det livligt. Regeringen var i själva verket inte någon motståndare till de heliga principerna om den privata företagsamheten, men ju längre debatten fortskred, desto klarare framstod det för männen i ansvarig ställning, att här förelåg inte bara ett, utan många problem att lösa, vilka det enskilda initiativet inte kunde gå i land med.

Det var inte endast fosfatet frågan gällde. Egentligen låg det stora projektets första upprinnelse långt tillbaka i tiden. Redan under president Monroes tid för över hundra år sedan väcktes fråga om att bringa Tennesseeefloden i segelbart skick. Denna fråga dök upp med jämna intervaller sedan dess, men planerna blevo inte realiserade innan de hunnit sammankopplas med den senaste tidens dammbyggen. Nu såg man saken i ett större sammanhang. Skulle seglationen längs Mississippi kunna utsträckas till alla de stater, genom vilka Tennesseeefloden rinner, skulle många transportproblem kunna lösas och förutsättningarna för ökad handel och ökat välstånd i dessa fattiga trakter bli helt andra. Frakterna, vilka här varit betydligt större på de privatägda järnvägarna, än i industristaterna i norr, skulle kunna nedbringas och jordbruksräntabiliteten ökas.

Ytterligare en fråga, som automatiskt sammankopplades med projektet, var flodregleringen. De årliga översvämningarna kunde samtidigt elimineras, vilket ytterligare skulle främja välståndet i dalen genom att många risker och förluster skulle bortfalla. Men en flodreglering förutsatte byggandet av en lång serie dammar och skola en gång dammar byggas, följer som ett självklart korollarium, att dessa dammar inte enbart byggas för att reglera vattenmassornas strida ström, utan samtidigt utnyttjas för utvinande av elektrisk kraft. Ett annat förfarande hade inneburit ett oförsvarligt slöseri med nationens tillgångar.

Under den pågående debatten blev det alltså tre olika planer, som småningom sammankopplades till en: flodnavigationen, flodregleringen och kraftverken. Vattenvägarna äro emellertid ingen

privat egendom. Att göra floden segelklar var icke en uppgift, som kunde utföras av det privata initiativet, den ankom på förbundsstaten. På enskilt initiativ kunde arbetet inte heller utföras av den orsaken, att intet privat företag skulle ha kunnat profitera därav. Detsamma gällde flodkontrollen. Översvämningarna drabbade hundratals samhällen och tusentals jordbrukare. Skall ett stort arbete utföras, som avser att reglera en flods vattenmassor, kan ingen enskild vare sig utföra eller bekosta det, inte ens de enskilda stater det berör. Men i fråga om produktionen av elektrisk kraft förhöll det sig annorlunda. För denna uppgift hade staten inga fullmakter. Här skulle den beträda privat mark och inlåta sig i konkurrens med existerande privata kraftbolag, vilket staten inte fick göra. Men det ena lät sig knappast göra utan det andra. Det gick inte att göra Tennesseeelfoden navigerbar utan att bygga dammar och slussar, det gick inte att bekämpa översvämningarna utan dessa dammar och det gick inte heller att bygga dyrbara dammar utan att utnyttja den vattenkraft, som uppdämdes bakom dem. Sambandet mellan de tre intressena kunde inte brytas. Möjligheten att överlämna de uppförda kraftverken i privat ägo förelåg visserligen, men den var i själva verket inte så stor, enär de myndigheter, som hade att svara för flodens vattenstånd för navigationsens och flodkontrollens skull, ofta kunde ha helt andra intressen att bevaka än leverantörerna av elektrisk kraft. När kraftverken behövde mer vatten, kunde det ligga i flodkontrollörernas intresse att släppa på så litet som möjligt.

Trots att dessa synpunkter med åren fingo allt större medhåll, fortlevde de teoretiska dubierna. Då det första lagförslaget om planens realiserande utarbetades, stötte det på motstånd. Även sedan majoritet slutligen nåtts för det både i representanternas hus och senaten, inlade den dåvarande presidenten — det var Herbert Hoover — sitt veto mot lagen på grund av att den enligt hans uppfattning stred mot författningen och mot Förenta staternas demokratiska syn på näringslivets frihet. Det var först på Roosevelts tid ett nytt lagförslag uppgjordes, vilket blev godkänt. Detta skedde emellertid inte innan högsta domstolen givit förslaget sin välsignelse och den allmänna depressionens svåra följder tvingat motståndarna att sänka rösten. Amerikanarens sinne för det praktiska livets krav kom till sin rätt.

År 1933 sattes det väldiga arbetet i gång och i oktober 1945 stod den sista av de 26 dammar projektet omfattade färdig. Några småsaker, bl. a. en del vägbyggen, uppförandet av nya rekreations-

samhällen, vilka också stodo på programmet, blevo senare utförda. De tre huvudsyftena ha nåtts. Tennesseeefloden, den första flod i världen, som bundits i hela sin längd, är seglationsbar, dess vatten är bundet för all framtid och de talrika kraftverken sprida sin kraft över sju efterblivna stater. TVA arbetar för fullt, välståndet har återvänt till dalen och nya industrier ha vuxit upp.

I Amerika stöter man ofta på ordet *planning*, planläggning. I den stora Tennesseedalen förekommer begreppet i form av *regional planning*. Under TVA:s administration har man rymt i det närmaste alla former av ekonomisk och social utveckling och allt har man sammanbundit till en enhet, vars alla enskildheter stå i samband med varandra. När Roosevelt i sitt budskap till kongressen den 18 maj 1933 yrkade på ett godkännande av den s. k. Norris Bill, som inledde det stora arbetet och utstakade linjerna för TVA:s verksamhet, yttrade han: »Det är klart att ett utnyttjande av Muscle Shoals blott representerar en liten del av de möjligheter hela Tennesseeefloden erbjuder. Dess användbarhet, betraktad som en helhet, går ut över gränserna för produktion av elektrisk kraft: vi träda in på de vida fälten av flodkontroll, erosion, skogsskövling, användningen av det land, som är ofruktbart, samt industrins förläggning och specialisering.» I ett annat sammanhang gick han ännu längre: »Detta krigstida kraftverksbygge leder logiskt över till en hela landet omfattande planläggning av en fullständig flodkontroll, berörande flera stater och miljoner människors framtid och välstånd. Det berör och blåser liv i alla former av mänsklig verksamhet.»

Tennesseedalen är endast en liten del av Amerika och TVA kommer antagligen att bli endast en detalj i ett fantastiskt stort projekt. Uppe i de nordvästra staterna, i Washington och Oregon, har en annan detalj i projektet redan realiserats i samband med byggandet av de stora dammarna Grand Coulee och Bonneville, som binda Columbiafloden. Författaren till denna artikel har under en resa här uppe kunnat bevittna den framgång det stora arbetet här haft. Också här har det gällt navigation och kraftleverans för jordbrukets och industrins främjande och det nya välstånd, som vuxit fram i den elektriska kraftens spår, kan man knappast misstaga sig på. Någon översvämningsfara har här inte förelegat, men i stället tillkommer den irrigation av torra gebit, som verkstälts i samband med Grand Couleedammens utbyggande och som gjort tusentals hektar hittills ofruktbar jord odlingsbar och rikt givande. Detsamma gäller Shasta- och Friantdammarna

i Kalifornien, vars invånarantal stigit från 7 till 11 miljoner sedan krigsutbrottet och som ytterligare anses kunna ge utkomst åt 8—9 miljoner människor, blott vattenkraften bindes och öknarna bevattnas. Den väldiga Boulderdammen i ena ändan av Grand Canyon är också en detalj i det hela och Arizonas torra öknar ha över vidsträckta områden blivit uppodlade sedan det i samband med denna damm opererande bevattningssystemet kommit i bruk. För närvarande håller ett ännu större företag av samma slag på att ta form. Missourifloden, som är fyra gånger längre än Tennesseeefloden och som avvattnar större delen av nio stater, skall läggas under kontroll enligt de principer som tillämpats i Tennesseeedalen. 17,5 procent av Förenta staternas väldiga areal berörs av denna flod och 7 miljoner människor skulle mer eller mindre direkt profitera av företaget. Missouri Valley Authority, MVA, är för övrigt redan en realitet och de väldiga översvämningarna nu i vår, som vållade skador för tiotals miljoner dollar, ha på ett handgripligt sätt aktualiserat problemet. Men det är ett jätteföretag som skall realiseras och några snara resultat är knappast att vänta.

Roosevelt Flood Control Bill, som undertecknades vid jultiden 1944, omfattar uppförandet av icke mindre än 80 nya dammar och reservoarer, som i sinom tid skola bevattna 2 miljoner hektar torrt land och sprida elektrisk ström över vida delar av landet. Samma projekt innefattade även de stora kanalbygggena längs vattenvägarna till S:t Lawrencefloden — kända under beteckningen S:t Lawrence Seaway — som förbinder stora delar av de norra industri- och jordbruksdistrikten med utskeppningshamnarna i Kanada.

Bakgrunden till dessa stora framtida projekt är helt enkelt den framgång de hittills utförda arbetena haft, enkannerligen TVA. De väldiga summor, som nedlagts i Tennesseeedalen — de överstiga 700 miljoner dollar, därav enbart på kraftverken 450 miljoner — kunna, säger man, amorteras på en relativt kort tid genom försäljningen av kraft, trots att staten säljer denna billigare än det gängse priset tidigare varit. Några andra direkta inkomster av TVA har staten icke. Jordbrukets och handelns förkovran ökar visserligen skatteundelaget, men denna vinst framgår inte ur TVA:s bokföring. Detsamma gäller vinsten från den systematiskt bedrivna skogsförbättringen och från de uteblivna översvämningarna. Under krigsåren gick 75 procent av all i Tennesseeedalen producerad kraft till krigsindustrin — »atomstaden» Oak Ridge i Tennessee får fort-

farande sin kraft härifrån — och efter kriget har utvecklingen till en del hämmats av brist på allehanda material. Men vid detta laget har utvecklingen kommit i normala gängor och TVA:s villiga ciceroner kunna för den resande främlingen uppvisa en serie mycket imponerande siffror och dessutom demonstrera skillnaden mellan ett jordbruk, som hunnit profitera av förbättringarna, och ett, som ännu ej kommit i åtnjutande av TVA:s frukter.

Den areal, som profiterar av TVA:s strömfördelning och jordförbättringsverksamhet, utgör ungefär 100,000 kvadratkilometer, vilket i det närmaste motsvarar en fjärdedel av Sveriges areal. Det är mycket regnrika trakter, där medelnederbörden per år utgör c:a 100 centimeter men på sina håll stiger till 200. När dessa vattenmassor störta ner över bergen, fyllas flodbäddarna mycket hastigt. Det börjar högre upp vid Tennesseeefloden och dess många bifloder, men snart stiger vattnet också längre ner. TVA har ordnat ett rapportsystem mellan dammarna och dagligen mätes nederbörden och vattenståndet. Rapporterna granskas av sakkunskapen, som sammanställer dem med väderlekstjänstens rapporter och ger sina order därefter. Med exakta siffror anges för varje dag den vattenmängd, som varje damm får släppa igenom och på så sätt kan vattenståndet i floden, oberoende av huru regnen falla, hållas konstant. Navigationsleden är alltid nio fot djup, vilket innebär, att ett rätt stort flodtonnage kan passera från New Orleans ända upp till Knoxville i östra Tennessee. Floden har genom dammarna och slussarna gjorts segelbar till en längd av över 1,000 kilometer. Detta utgör i yttersta korthet resultatet av TVA:s arbete i fråga om navigation och flodkontroll.

Intressantast och betydelsefullast äro i alla fall resultaten i fråga om kraftleveranserna. Som tidigare nämnts har Tennesseeedalen länge utgjort en efterbliven och fattig landsdel, där skatterna stigit och ingen företagsamhet trivts. Sträckorna ha varit långa, frakterna höga, bosättningen relativt gles till följd av den bergiga terrängen och jordens ringa avkastning. Erosionen har hört till de värsta i hela Amerika. Innan TVA började distribuera sin elektriska kraft, hade endast en procent av jordbrukarna i t. ex. staten Mississippi tillgång till elektricitet. I Georgia var det en på 36 och i Alabama en på 25. Under kriget ökades antalet elektrifierade jordbruk i de stater strömmen gick över till i medeltal ett på fem och nu har utvecklingen gått så långt, att man snart kan tala om fullständig elektrifiering. De 12 miljarder kilowatt kraftverken producera årligen förslå såväl för jordbruk som in-

dustri. För en europé, som tilläventyrs levat i föreställningen att det amerikanska jordbruket är rationaliserat och mekaniserat i den största möjliga utsträckning och att fattigdomen är förvisad till storstädernas slum och sydstaternas negerbyar, är det ganska överraskande att finna, huru här i hjärtat av det stora landet finns vidsträckta distrikt, som äro så efterblivna som de i själva verket äro. Före kriget funnos här stora grevskap, där en jordbrukarfamilj hade en sammanlagd årsinkomst på knappa 150 dollar om året, en summa, som motsvarar en icke fackutbildad kroppsarbetares månadsinkomst. På den summan måste familjen inte endast leva, utan dessutom skaffa sig alla sina redskap och djur. Fattigdomen var verkligen skriande och avfolkningstendensen hade börjat göra sig gällande.

Elektriciteten skulle komma som en trollkarl och råda bot på allting. Så hette formeln, men här kom den amerikanska godtrogenheten egentligen inte på skam. Konstgödningsämnen, som farmarna inte tidigare kunnat skaffa sig på grund av medellöshet, knapp tillgång och höga frakter, stodo till buds till billigt pris. Även arbetsbesparande maskiner distribuerades genom TVA:s förmedling och hundratals konsulenter stodo till förfogande med råd och anvisningar. TVA översvämmade trakten med lättfattlig och god litteratur och farmarna lärde sig att bättra upp sin utsugna och av erosionen förstörda jord. Konsulenterna visste huru det skulle göras, vad som skulle planteras först för att binda den lösa matjorden och vad som skulle planteras sedan. Nya arter av foderväxter infördes och husdjursstammen förbättrades. Också en amerikansk ämbetsman tar sin uppgift på ett vinnande och personligt sätt och de nya konsulenterna blevo populära överallt. Det blev en ambition för dem att visa sin förmåga och utan att sky några uppoffringar ha de under de senaste åren vandrat från gård till gård och demonstrerat och förklarat. Ett långt och resultatrikt vetenskapligt arbete ligger bakom deras anvisningar och för att ytterligare kunna stärka förtroendet — också den amerikanske bonden är av naturen konservativ — ingingos på TVA:s försorg en lång serie för farmarna förmånliga kontrakt, enligt vilka dessa mot vissa förmåner i fråga om gödselämnen, maskiner o. s. v. förbundo sig att i minsta detalj följa anvisningarna och dessutom föra noggrann bok enligt ett fastställt schema. Dessa demonstrationsfarmer ha småningom ökats till icke mindre än 35,000. Nu kunna TVA-funktionärerna med stolthet framvisa en mängd siffror, som ådagalägga de redan nådda resultaten. Kreatursstammen

har ökat med 70 procent här, med 100 procent där, bomullsskörden har stigit från 275 till 400 skålpund per acre, majsskörden från 20 till 30 bushels o. s. v. Jorden har med nya maskiner terrasserats för att hålla vattnet och skogsbälten ha placerats in som skydd mot erosionen där så behövs. Och samtidigt har elektriciteten gjort sitt intåg i hemmen och ladugårdarna. Sticker man sig in i någon av de tusentals lantgårdar, dit elektriciteten nu letts, stöter man i själva verket på en sällsam kontrast. Man kommer till ett förfallet ruckel till hus, som nödtorftigt lappats så att det håller mot väder och vind, och uthusen se ut som om de borde ha byggts om för flera år sedan. Men husbonden går skinande och nöjd och demonstrerar med stolthet det ena nya efter det andra: en hushållskvarn, som drives av elektriciteten, en elektrisk hackelsemaskin, en stor kylanläggning i visthusboden, där han kan förvara sitt kött och sina grönsaker innan han kör dem till marknaden. Och i köket står en elektrisk spis.

Det finns knappast ett gebit, som TVA inte samordnat i den stora planen. Dess skogsvårdsdepartement har sina konsulenter, som stå skogsägarna till tjänst med sina råd och anvisningar. Skogarna äro stora och artrika här — 54 procent av Tennessee-dalen äro skogbeklädda och en forstman uppgav för mig, att antalet träslag i trakten uppgår till 148. Arbetet på detta gebit syftar långt. På sina ställen håller man helt enkelt på med att successivt byta ut växande arter mot andra, som äro nyttigare. Stora plantskolor ha upprättats, från vilka hundratusentals plantor årligen sändas ut till beställare. Samtidigt arbeta trätekniska forskningsanstalter med att utfinna de bästa metoderna för tillvaratagande av de olika träslagerna. Utsikterna för storindustrier inom den trätekniska branschen anses vara stora här och en livskraftig möbelindustri har för övrigt redan vuxit upp. Det finns här softwoodarter, vilka tidigare endast använts som bränsle, men som nu fått en betydligt värdefullare användning, och det finns hardwoodarter, som man tillverkar golvparkett av med nya, av TVA:s ingenjörer uppfunna maskiner, som mata ut parketten som en ständigt löpande plankor utan slut.

TVA:s geologer undersöka systematiskt markgrunden och ha redan skapat förutsättningar för en lönande porslinsindustri genom de betydande kaolinfynd de gjort och för den aluminiumindustri, som redan blomstrar i dalen — den största i Amerika. Jaktvårdskonsulenter ha tagit hand om viltstammen och fiskerikonsulenter plantera ut fisk i floden och de konstgjorda sjöar, som

uppstått vid dammarna. Arkitekter rita i TVA:s regi mönsterfarmer och mönsterfåhus för jordbrukarna och vandrande bibliotek förse landsbygdens folk med såväl nytto- som nöjesläsning. Den sociala verksamheten och sjukvården har sina egna avdelningar inom TVA:s förvaltning och en skild avdelning svarar för rekreationen. Tennesseeedalen, som är mycket naturskön, skall göras till en lockelse för turisterna och sommarstäder byggas av TVA kring de nya sjöarna.

Efter kriget har industrin börjat söka sig hit i allt större utsträckning. Kvarnindustrin har de längsta anorna, men efter den ha många förgreningar av den kemiska industrin börjat utnyttja den billiga kraften. Man räknar med att många andra industrier skola följa exemplet, både metall-, textil och konstgummifabriker. TVA uppmuntrar dessa industrier på allt sätt. Dess ingenjörer skapa s. a. s. förutsättningarna för en uppblomstrande industri, de utföra till och med vissa förarbeten, och dess statistiker stå gärna varje företagare till tjänst med upplysningar, som en marknadsundersökning kan baseras på. Direkta produktionsförslag uppgöras även ofta. Då TVA:s män komma på en tillverkningsidé och finna förutsättningar föreligga för en viss industri, göra de allt för att hjälpa företagsamheten på spåren. Det berättas här gärna om fall, då TVA:s ingenjörer gjort en maskinkonstruktion färdig eller uppgjort en räntabilitetskalkyl, som ställts till den fria konkurrensens förfogande, blott för att främja välståndet och företagsamheten i dalen.

I detta sammanhang bör det understrykas, att det går en mycket skarp gränslinje mellan vad TVA kan göra och icke får göra. Det har fått fullmakter för produktion av elektrisk kraft, men inte för någon annan produktion. Det är här den privata företagsamheten träder till. När en ny metod i träförädlingen utexperimenterats och nått tillverkningsstadiet eller en teknisk förbättring gjorts eller en kemisk uppfinning gjorts i något av TVA:s laboratorier, upphör dess befogenheter automatiskt. Icke ens den elektriska kraften säljer TVA direkt till konsumenterna, utan främst via kooperativa företag, i vilka enskilda stater, kommuner och lantbrukarsammanslutningar äro delägare. Vi stanna obönhörligt vid den gräns, som utstakats för oss, säger man inom ledningen för TVA. Så snart vi kommit till det stadium i vårt forskningsarbete, som synes kunna leda till ett praktiskt resultat, vilket kan industriellt utnyttjas, överlämna vi det åt den privata företagsamheten. Liksom jordbrukaren fritt får profitera av de för-

bättringar vi rekommenderat, får även industrimannen profitera av våra uppfinningar, förbättringar och förslag. Gränsen till konsumtionstillverkning hålla vi noggrant bevakad. Och dessutom, framhåller man, gäller det att komma ihåg att detta inte är en femårsplan i likhet med de ryska. Vi ställa inga produktionskvoter som mål för vår verksamhet, utan önska endast med tillhjälp av de resurser och den expertis vi förfoga över få den privata företagsamheten att återvända till en landsända, som varit av naturen vanlottad, men som med litet hjälp kan fås att blomstra upp igen.

Tennessee Valley Authority, som fick sina fullmakter av kongressen och skapades som ett statligt organ, har kunnat utföra sitt arbete — det understrykes ofta av företagets ledning — endast tack vare den stora frihet man åtnjutit. Fullmakterna voro nästan ställda in blanco. Inga rapporter behövde gå till Washington utöver de nödvändigaste och inga statliga kommittéer eller verk ha stått mellan TVA:s ledning och kongressen-presidenten. Formerna ha varit det privata företagets om också medlen anslagits ur allmänna fonder. Det hela har byggts upp på ett stort förtroende och amerikanarna ha synbarligen litat på att offentligheten kring alla enskildheter utgjort en borgen för att misshushållning inte skett. Dessutom tog man det hela som ett jättestort experiment inte endast för att upphjälpa förhållandena i Tennesseedalens stater, utan även i administrativt avseende. Staten hade aldrig tidigare blandat sig i någonting dylikt och när den nu gjorde det, skedde det i former, som så mycket som möjligt dolde den miss-trodda statens ledande hand. Utsikterna att få den till en början motsträviga opinionen med sig voro större på det sättet.

I de fullmakter TVA utrustades med hette det även, att administrationen skulle »arbeta i samarbete med och genom de enskilda lokala och statliga institutionerna» (statlig har här hänsyftning på delstaterna). Detta direktiv har TVA följt i största möjliga utsträckning. Följden har blivit en mycket påtaglig decentralisation av hela förvaltningsapparaten. Överallt fungera TVA:s organ i nära anslutning till lokala, överallt anpassande sig efter delstaternas egen lagstiftning och egna intressen. Inga intrång ha gjorts på staternas och kommunernas förvaltnings- och beskattningsrätt, utan tvärtom har inflytandet och avgörandet så vitt möjligt överlämnats åt dessa. Detsamma är förhållandet med övriga samman-slutningar och intressegrupper. Ofta har TVA:s arbete inskränkt sig till konsultation och koordinering. Hittills torde inte heller

några allvarligare intresse motsättningar ha yppat sig, utan tillfredsställelsen varit allmän.

Också i anställandet av arbetskraft har TVA följt sunda och enkla principer. Envar i administrationens tjänst har anställts enbart på grundvalen av meriter och övriga kvalifikationer. Här ha ingenjörer från Amerikas alla hörn verkat och därjämte från många utomamerikanska länder. Detsamma gäller de vetenskapliga experterna. Också bland dem äro många nationaliteter representerade — man har tagit de bästa krafter man fått. I fråga om arbetarna har man försökt tillämpa en rätt hög löneskala och kollektivavtal — omdiskuterade under den berörda tiden — ha från början tillämpats.

När president Truman invigde Kentuckydammen i oktober 1945, yttrade han om TVA bl. a.: »Detta är mera än enbart dammar och slussar och kemiska fabriker och elektriska ledningar. Det är också ett betydelsefullt experiment i demokrati. I detta företag ha administrativa metoder uppfunnits, vilka fört folket närmare sin förbundsregering — icke i Washington, utan just på den plats, där människorna leva. Här i denna dal har grundprincipen om resursernas utnyttjande på en autonom regional bas fått en stark förankring.» Det är många amerikanska tankar, som ligga under dessa ord. Man ser i TVA mycket mera än ett ekonomiskt företag, en kraftdistributör, som försöker skapa nytt välstånd i en region och som samtidigt underlättar flodfarten och förhindrar översvämningarna. Det har samtidigt utförts ett ekonomiskt, socialt och politiskt experiment, som man gärna utsmyckar med dagens lösenord demokrati. Administrationen, som gestaltats som en mellanform mellan statsförvaltning och lokalförvaltning, mellan statsföretag och privatföretag ehuru med en skarp gräns för statens befogenheter, anses vara en lyckad syntes av två olika riktningar, som gjort sig gällande i Amerika under de senaste åren, dels den, som yrkar på en större koncentration i den ofta ganska löst hopfogade amerikanska federationen, och dels den, som anser att en ännu större decentralisation borde genomföras för att motverka byråkrati och alltför stort statsinflytande. Demokrati är det även fråga om såtillvida, menar man, som alla samhällsklasser komma att få njuta frukterna av det utförda arbetet och det ökade välståndet.

En europeisk marxist, oberoende av färgstyrkan, pekar med förkärlek på TVA i Amerika och säger: »Också i privatkapitalismens förlovade land har detta experiment visat, vilka resultat en stats-

ledd företagsamhet kan nå. Det blir början till en revidering av uppfattningen om staten som producent och distributör.» Amerikanaren tillbakavisar med bestämdhet detta. TVA innebär hjälp till självhjälp i vanlig, härdvunnen privatkapitalistisk betydelse. Det hör till medborgarens rättigheter att få hjälp av statsmakten för att finna en privat förvärvskälla på samma sätt som medborgaren har rätt till utbildning och skolning, men när han funnit sin förvärvskälla, har statsmakten inte rätt att konkurrera med honom. Den principen har strikt följts i Tennesseedalen och den kommer inte heller att överges i Amerika.
